

Operative polititjenestepersoners møte med barn i akutte situasjoner

Empirisk oppgave

BACHELOROPPGAVE (OPPGAVE03)

Politihøgskolen

2022

Kand.nr: 147 og 148

Antall ord: 9897

Sammendrag

Oppgaven skal undersøke erfaringene operative polititjenestepersoner har i møte med barn i akutte situasjoner. Barn har særskilte rettigheter, både i og utenfor avhør, og det er politiets ansvar å ivareta disse. Vi ønsket å undersøke hvordan politiet på stedet håndterer disse møtene og hvilke erfaringer de gjør seg. Oppgavens problemstilling er som følger: «Hvilke erfaringer har politiets operative tjenestepersoner i sine møter med barn i akutte situasjoner?»

Vi intervjuet fire polititjenestepersoner fra patruljeseksjonene i Oslo pd, som hadde erfaring med barn i akutte situasjoner. Funnene ble analysert og tolket i lys av relevant litteratur.

Polititjenestepersonene anså kommunikasjonen som det viktigste verktøyet i møte med barn. Utfordringen er at barn er forskjellige og alder og utvikling, og krever at politiet bruker tid og tilpasser kommunikasjonen og opptreden sin. Respondentene fortalte om usikkerhet rundt skillet mellom samtaler og formelle avhør, og usikkerheten førte i noen tilfeller til at politiet ikke snakket med barna i frykt for å gjøre feil.

Innholdsfortegnelse

Sammendrag	2
1 Introduksjon	4
1.1 Valg av tema og problemstilling.....	4
1.2 Begrepsavklaring.....	5
1.3 Avgrensning.....	5
2 Metode	6
2.1 Valg av metode.....	6
Intervju som metode.....	6
2.2 Forforståelse.....	7
2.3 Utvalg og rekruttering.....	8
2.4 Datainnsamling.....	9
Forberedelser.....	9
Intervjuene.....	9
Etterarbeid og evaluering.....	10
2.5 Analyse.....	11
Analyseprosessen.....	11
2.6 Reliabilitet, validitet og feilkilder.....	12
Reliabilitet.....	12
Validitet.....	12
Feilkilder.....	13
2.7 Kilder.....	14
3 Resultater og drøfting	15
3.1 Kommunikasjon.....	15
Barn er sårbare og påvirkelige.....	15
Språk.....	19
Kontaktetableringen.....	21
3.2 Rettigheter og formalia.....	26
Aldersavhengige formalia.....	26
Når tar de avhør?.....	27
Samarbeid med barnevernet.....	29
Samarbeid med foresatte.....	30
4 Avslutning	32
5 Litteratur	33
5.1 Selvvalgt litteratur.....	33
5.2 Litteraturliste.....	34
6 Vedlegg	37
6.1 Vedlegg 1 – Godkjenning NSD.....	37
6.2 Vedlegg 2 – Informasjonsskriv.....	38
6.3 Vedlegg 3 - Samtykkeerklæring.....	40
6.4 Vedlegg 4 - Intervjuguide.....	41

1 Introduksjon

1.1 Valg av tema og problemstilling

Det overordnede temaet for oppgaven er politiets møte med barn og unge i akutte situasjoner.

Det er vår oppfatning at det har blitt større fokus på at tjenestepersoner skal gjennomføre avhør ute på stedet. I løpet av praksisåret har også vi møtt og avhørt barn. Oppdragene til politibetjenter er mange og komplekse, hvor alle fra praksisstudent til innsatsleder kan havne i en akutt situasjon der barn er til stede. Det kan være barn som er vitne, fornærmet eller mistenkte. I akutte situasjoner er det ofte nødvendig å få en umiddelbar forklaring på hva som har skjedd for å vurdere sikkerhet, behov for videre etterforskningskritt, og samarbeid med andre.

I samtaler med medstudenter og politibetjenter har vi erfart at det er knyttet usikkerhet rundt hva politiet på stedet kan, og må, gjøre og hva man ikke kan gjøre.

Politiarbeid skal være kunnskapsbasert, og som Barstad og Glasø (2021) skriver, betyr dette at forskning og erfaring bør kombineres og ligge til grunn for politipraksisen. Vi har undersøkt operative tjenestepersoners egne erfaringer og meninger rundt dette temaet, og knytte dette til forskning på fagfeltet.

Problemstillingen vi ønsket å undersøke var:

«Hvilke erfaringer har politiets operative tjenestepersoner i sine møter med barn i akutte situasjoner?»

Vi har utledet tre underproblemstillinger for å svare på problemstillingen. Disse inneholder temaer vi har forstått er sentrale for problemstillingen, og er valgt ut med bakgrunn fra egne erfaringer, litteratur og samtaler med kolleger:

Hva opplever tjenestepersonene som utfordrende i sine møter med barn i akutte situasjoner, og hva mestrer de?

Hvordan opplever tjenestepersonene sin egen kompetanse på metodikk, formaliteter og regelverk i møte med barn i akutte situasjoner?

Hvilke erfaringer har tjenestepersonene med hjelpemidler i møte med barn i akutte situasjoner?

1.2 Begrepsavklaring

Definisjonene under er vår forståelse av begrepene og slik vi vil bruke dem i oppgaven:

Operative tjenestepersoner	Tjenestepersoner som løser politioppdrag på ordre fra operasjonssentralen. Dette kan være blant annet patruljeavsnitt, forebyggende avsnitt, UEH, eller kriminalvakten.
Akutte situasjoner	Plutselig oppståtte hendelser preget av blant annet dårlig tid, og høyt stressnivå hvor politiets respons er nødvendig for å løse situasjonen.
Barn	Respondentene anså alle under 18 år som barn i juridisk sammenheng, noe FNs Barnekonvensjon som er ratifisert av Norge også slår fast (Barnekonvensjonen, 1989).

1.3 Avgrensning

For å holde oss innenfor temaet og oppgavens tillatte ordbegrensning har vi sett det nødvendig å komme med visse avgrensninger:

Oppgavens formål vil være å undersøke respondentenes egne opplevelser av sine ferdigheter og kunnskaper, ikke å evaluere dem.

Vi har valgt å ikke fokusere på “hverdagslige” møter med barn i tjenesten, som møter hvor man slår av en prat i skolegården, vinker fra bilen eller lignende. Problemstillingen dreier seg om akutte situasjoner som preges av dårlig tid og høyt stressnivå, og vi tror disse situasjonene utfordrer tjenestepersonellet i større grad.

Flere respondenter trakk frem erfaringer fra andre situasjoner som ikke var direkte relevant for problemstillingen. De vil nevnes der det er relevant, blant annet for respondentenes forforståelse.

2 Metode

2.1 Valg av metode

Metode er en fremgangsmåte for å nå et bestemt mål, hvor målet er å komme frem til relevant og pålitelig kunnskap om samfunnet på best mulig måte (Grønmo, 2016, s. 41; Johannessen et al., 2021, s. 40).

Innenfor samfunnsvitenskapelig forskning skilles det mellom kvalitativ og kvantitativ metode. Kvalitative metoder tar sikte på å fange opp meninger og opplevelser som ikke lar seg tallfeste eller måle. En kvantitativ metode er på sin side mer hensiktsmessig der målet er å få frem det gjennomsnittlige, gjennom å innhente et mindre antall opplysninger fra mange respondenter (Dalland, 2017, s. 52-53).

Problemstillingen vår krever erfaringer og opplevelser fra enkeltpersoner, og for å belyse dette ønsket vi å være fleksible og gravende i disse erfaringene. Thagaard (2018) skriver at kvalitative studier kjennetegnes av nettopp nærhet og fleksibilitet som gir en grundig forståelse av få enheter, og vi valgte derfor denne metodiske tilnærmingen for å svare på problemstillingen.

Intervju som metode

Vi vil først redegjøre for intervju som metode, og senere i oppgaven redegjøre for selve gjennomføringen. Innenfor den kvalitative metoden er intervjuet særlig velegnet for å få innsikt i personers erfaringer og tanker om spesifikke tema (Thagaard, 2018, s. 89).

Underproblemstillingene la innledningsvis grunnlaget for noen temaer vi ønsket å undersøke. Fordelen med intervju som metode er at vi kunne be om utfyllende beskrivelser om tema vi kanskje ikke hadde sett for oss, hvor rekkefølgen og dybden kunne tilpasses underveis i intervjuet etter hva som var relevant for problemstillingen. Det er blant annet denne fleksibiliteten som kjennetegner det semistrukturerte intervjuet (Thagaard, 2018, s. 91).

Intervjusituasjonen skal skape en trygg og tillitsfull dialog hvor respondentene ønsker å dele sine fortellinger, og legge til rette for at datainnsamlingen skjer uten for mye påvirkning. Intervjusituasjonen preges av blant annet stedet for intervjuet, hvem som er til stede, personlig kjemi og hva oppgaven eller vi betyr for respondentene (Thagaard, 2018, s. 99-108). Intervjusted og spørsmålsstilling kan planlegges for å minimere påvirkningen, mens

kjønn og student-ansatt-relasjonen kan ikke endres. Det er derfor viktig å notere, og bruke, inntrykkene fra intervjusituasjonen videre i analysearbeidet (Thagaard, 2018, s. 113).

Intervjuguiden er sentral i semistrukturerte intervjuer og den må dekke temaene problemstillingen skal belyse, være fleksibel, og åpen for andre tema respondentene ønsker å prate om (Dalen, 2011, s. 26; Thagaard, 2018, s. 95-96). Videre anbefales det å ta intervjuet opp på lyd for å lettere kunne konsentrere seg om intervjuet i stedet for å notere, og for å bevare sitatene bedre (Thagaard, 2018, s. 112).

Respondentene må samtykke til å delta, og til at personopplysninger og lydopptak lagres. De har også rett til å trekke seg underveis (Dalen, 2011, s. 100-102). Samtykke betyr at respondentene får tilstrekkelig informasjon om prosjektets målsetning, innhold og publisering, og om anonymiseringen, til at de kan gi sitt informerte samtykke (Dalen, 2011, s. 100-101). Denne informasjonen ble gitt i informasjonsskrivet og samtykkeskjemaet (Vedlegg 2 og 3).

2.2 Forforståelse

Alle fortolker informasjon i lys av de erfaringene man har fra før. Dette kan kalles forforståelse (Dalen, 2011, s. 16). Forforståelsen vil alltid være med oss og påvirke våre fortolkninger, og derfor er det viktig at vi er bevisste på egne oppfatninger slik at vi kan synliggjøre dem og forsøke å nullstille oss (Dalland, 2017, s. 58).

Selv om én av studentene har jobbet med barn tidligere, synes begge det er krevende å være på oppdrag knyttet til barn, spesielt når det gjelder kommunikasjon og regelverk. Det synes også kolleger og medstudenter vi har snakket med. Dette kan ha farget vår informasjonsinnhenting og fortolkninger. Forforståelsen vil alltid være med oss og kan påvirke oss til å bare se det som bekrefter våre antagelser, så når vi er forforståelsen bevisst blir det lettere å aktivt lete etter informasjon som kan avkrefte fordommene (Dalland, 2017, s. 58).

Siden vi hadde ulike erfaringer med barn før PHS, og var i praksis på ulike steder i landet, hadde vi ulike utgangspunkt for oppgaven. Gjennom studiene har vi påvirket hverandre, nærmet oss hverandres forståelse, og dannet en ny forforståelse sammen.

2.3 Utvalg og rekruttering

Respondentene ble satt sammen som et strategisk utvalg. Det betyr at vi på forhånd antok at denne målgruppen kunne bidra i undersøkelsen basert på deres kvalifikasjoner, altså erfaringer knyttet til barn og operativ tjeneste (Dalland, 2017, s. 56-57).

Basert på våre erfaringer om hvordan operativt politiarbeid utføres valgte vi å bare inkludere tjenestepersoner fra patruljeseksjonene i utvalget, fordi det er disse som ofte rykker ut på alle typer oppdrag i distriktet, og ofte er først på stedet, og således antas å kunne bidra med brede erfaringer.

Vi valgte å ekskludere operativt personell tilhørende seksjoner utenfor patruljeseksjonene, som blant annet UEH, forebyggende, og krimvakten. Vår erfaring er at disse reserveres til enkelte oppdragstyper så vi valgte patruljeseksjonene for å lettere kunne sammenligne erfaringer på tvers av intervjuene.

Dalland (2017, s. 76) skriver at antallet intervjuer ikke må bli for stort til å kunne bearbeides nok, og at få, men gode intervjuer kan gi nok datamateriale. Vi ønsket å intervju fire til seks respondenter. Etter fire intervjuer repeterte datamaterialet seg og flere av de samme momentene ble nevnt, noe Thagaard (2018, s. 59) trekker frem som en indikator på at materialet er mettet og tilstrekkelig til å kunne tolkes og analyseres.

Vi rekrutterte fra ulike stasjoner i Oslo for å få et bredere utvalg og å redusere skjevheter i datamaterialet, samt at eventuelle lokale rutiner og holdninger ikke skulle bli for fremtredende. Det ble i utvelgelsen ikke lagt vekt på alder, kjønn eller ansiennitet. Utvalget bestod av begge kjønn, som hadde jobbet mellom fire og elleve år. De hadde alle erfaring utover patrulje, blant annet forebyggende og etterforskning. Forskningsmetoden vår gir som nevnt dybde i datamaterialet, men dette medfører at vi ikke kan generalisere i like stor grad, spesielt siden det bare var én respondent fra hver stasjon (Thagaard, 2018, s. 16).

Vi kontaktet avsnittsledere via epost for å videreformidle vårt informasjonsskriv og samtykkeskjema til sine medarbeidere. Vi brukte avsnittsledere som kontaktperson for at potensielle respondenter ikke skulle føle seg presset til å delta (Dalland, 2017, s. 75). Dette kaller Thagaard (2018, s. 56) selvseleksjon. Én utfordring kan være at de som velger å delta i større grad føler de mestrer det de skal intervjues om, og at de som er usikre ikke tar kontakt. I vårt tilfelle snakket respondentene fritt om både usikkerhet og mestring i situasjoner, som tyder på at utvalget vårt ikke preges nevneverdig av denne skjevheten.

2.4 Datainnsamling

Vi vil i dette kapitlet redegjøre for gjennomføringen av intervjuene og etterarbeidet.

Forberedelser

Intervjuguiden inneholdt først informasjon om intervjuets gang. Intervjuet startet med generelle og åpne spørsmål, og deretter mer detaljerte oppfølgingsspørsmål rundt spesifikke temaer fra underproblemstillingene slik at respondentene ble invitert til å utdype sine svar.

Det ble nødvendig å melde prosjektet til Norsk senter for forskningsdata (NSD) for å lagre lydopptak og kontaktopplysninger. Godkjennelse ble mottatt 30. september 2021 (Vedlegg 1).

Vi gjennomførte et prøveintervju med en medstudent for å teste intervjuguiden, få tilbakemeldinger, og øve oss i rollene. Medstudenten ga gode tilbakemeldinger og det ble gjort noen justeringer i spørsmålsrekkefølgen og formuleringer. Dalen (2011, s. 30) skriver at det bør tas ett eller flere prøveintervjuer. Med bakgrunn i tilbakemeldingene opplevde vi ett prøveintervju som tilstrekkelig.

Intervjuene

Intervjuene ble gjennomført i november 2021. Respondentene fikk selv velge tid og sted. Én respondent var på beredskap og hadde avsnittsleders tillatelse til å gjennomføre intervjuet i arbeidstiden på politistasjonen, mens resterende intervju ble gjennomført utenfor arbeidstiden på Politihøgskolen.

Vi byttet på rollen som moderator og sekretær annethvert intervju. Det anbefales å ta notater om inntrykket av intervjuet og kroppsspråk for å rekonstruere intervjusituasjonen i analyseprosessen. Dette kan virke distraherende på moderator og gi mindre kapasitet til å skape personlig relasjon til respondenten (Thagaard, 2018, s. 112). For å avlaste moderator, noterte sekretæren momenter rundt intervjusituasjonen. Siden sekretæren noterte, opplevde vi ikke at notatene påvirket intervjuet negativt.

Som nevnt sees datamaterialet i sammenheng med respondentenes bakgrunn og intervjusituasjonen, og hvordan de ble uttalt. I tillegg til notatene fra intervjuene anbefales det å bruke lydopptaker for å sikre at datamaterialet gjengis så virkelighetsnært som mulig (Thagaard, 2018, s. 112). Det ble brukt en diktafon og personvernet ble ivaretatt i henhold til

NSDs retningslinjer. Respondentene ble minnet om sin taushetsplikt overfor studentene om personer de måtte komme til å snakke om.

Intervjuene forløp uten større utfordringer. Respondentene deltok aktivt og virket komfortable. Det var beregnet 60 minutter til hvert intervju, men én respondent måtte avslutte før intervjuguiden var helt uttømt fordi hun måtte på jobb. Spørsmålene ble prioritert fortløpende slik at alle temaene ble tilstrekkelig dekket. Samspillet mellom moderator og respondent påvirker blant annet hva som fortelles og hvor mye (Dalen, 2011, s. 32-36; Thagaard, 2018, s. 102-106). Spørsmålsstillingen kan ha endret seg underveis på grunn av tidspresset, og dersom respondenten feilaktig oppfattet moderator som mindre interessert kan det ha påvirket respondentens uttalelser. Dette ble drøftet umiddelbart etter intervjuet, men tvert imot ble det bemerket at respondenten virket komfortabel, svarte utfyllende, og deltok aktivt ved å selv ta opp temaer. Oppfatningen støttes også etter gjennomgang av lydopptaket.

Etterarbeid og evaluering

Vi evaluerte intervjuene og oss selv umiddelbart etterpå, og noterte ned refleksjoner, noe som er en viktig del av etterarbeidet (Thagaard, 2018, s. 113).

Thagaard (2018, s. 104-109) fremhever betydningen av refleksjoner rundt hva vi og prosjektet kan representere for respondentene, og at forforståelsen kan påvirke intervjuet. Det kan tenkes at tidligere erfaringer med bachelorprosjekter gjorde at respondentene hadde forventninger til intervjuene. De gangene respondentene antok at vi forsto hva de mente siden vi er politistudenter, ba vi dem om å utdype for å få respondentenes egne ord og utelukke eventuelle misforståelser.

Det kan også tenkes at kjønn, aldersforskjell eller maktforhold har påvirket respondentenes fortellinger. Vi diskuterte tidlig hvorvidt moderators kjønn ville ha noe å si for intervjuene. Vi valgte å være observante mot kjønnsdikotomisering og tegn på at de tilpasset seg intervjusituasjonen. For å motvirke eventuelle tilpasninger forsøkte vi å skape en tillitsfull og aksepterende intervjusituasjon (Thagaard, 2018, s. 106-108). Ansatt-student-relasjonen ble ikke opplevd som negativ. Vi opplevde at innside-rollen førte til økt tillit fra respondentene og lettere tilgang til fortellinger fra respondentene.

2.5 Analyse

For å analysere datamaterialet, systematiserte vi først dataene. Vi skaffet oss oversikt ved å dele opp intervjuene i mindre deler, og satte deretter sammen delene til tema, for så å analysere funnene. Som nevnt under «Forforståelse» fortolker vi datamaterialet gjennom hele prosjektet, fra start til slutt, og analyseprosessen foregår kontinuerlig (Thagaard, 2018, s. 151). Fortolkningen og analysen skal skape mening i datamaterialet ved å se uttalelsene i intervjuet i sammenheng med andre respondenters uttalelser, konteksten og annen teori (Dalland, 2017, s. 88). Det er dette Thagaard (2018, s. 151-166) kaller sammenlignende kontekstanalyse. Det vi legger til grunn som respondentenes kontekst i denne sammenhengen, er deres forforståelse; altså deres erfaringer og holdninger til temaet og intervjusituasjonen, og utsagnene deres i intervjuet. Det respondenten sier i én del av intervjuet, må sees i sammenheng med konteksten, og så sammenlignes med hva andre respondenter sier.

For lettere å sammenligne datamaterialet på tvers av respondentene, inkluderte vi bare respondenter fra patruljeseksjonene og kartla deres jobberfaring og erfaring med barn. Vi brukte også samme intervjuguide og evalueringsskjema, og forsøkte å holde intervjusituasjonen så lik som mulig.

Analyseprosessen

Den første fasen i struktureringen av datamaterialet var å transkribere intervjuene til tekst. Formålet er å bevare mest mulig av det som ble sagt i skriftlig form, selv om mye av den mellommenneskelige kommunikasjonen kan forsvinne i overgangen fra intervju til tekst (Dalland, 2017, s. 88-89). Når vi skiller utsagnene ut fra den sammenhengen de hører til i, kan respondentenes forståelse av sin egen situasjon få mindre oppmerksomhet enn selve utsagnene (Thagaard, 2018, s. 179). Dette tok vi høyde for ved å analysere uttalelsene sammen med konteksten.

I transkriberingen skrev vi ordrett det som ble sagt, men vi fjernet muntlige tilleggsord for leservennlighet, og fjernet dialekter og særuttrykk som kunne identifisere respondentene (Thagaard, 2018, s. 205-207).

Etter transkripsjonen, leste vi gjennom intervjuene flere ganger hver for oss og fikk et inntrykk av hvilke tema som gikk igjen, som Thagaard (2018, s. 151) fremhever som viktig.

For å strukturere tekstene og temaene kodet vi materialet. Koding vil si å sette kodeord på deler av teksten. Dataprogrammet NVivo (QSR International Pty Ltd., 2022) ble brukt for å sortere og forenkle kodingen. Vi brukte ord og uttrykk fra respondentenes eget språk som koder for å fremheve meningsinnholdet i teksten. Etter å ha kodet hver for oss, satte vi oss sammen for å få en felles forståelse av datamaterialet og samkjøre kodene. Etter første koding hadde vi i stor grad sammenfallende koder.

Videre grupperte vi kodene inn i kategorier. Fordelen med kategorier er at det blir lettere å se hvilke temaer som går igjen, men de kan også skjule perspektiver som ikke er like fremtredende (Thagaard, 2018, s. 154). Intervjuguidens temaer la føringer for hvilke svar vi fikk, og siden intervjuguiden stammer fra problemstillingen vår, kan vår forforståelse ha påvirket hvilke svar vi fikk. Vi forsøkte å være åpne for andre kategorier, og det viste seg at intervjuguidens to spørsmål om samarbeid med andre var mer fremtredende enn forventet, og ble et eget kapittel i oppgaven.

2.6 Relabilitet, validitet og feilkilder

Reliabilitet

Reliabilitet, betyr pålitelighet, og i kvalitativ forskning er det et kriterium at oppgaven er utført på en pålitelig og tillitvekkende måte (Thagaard, 2018, s. 187). Tradisjonelt har påliteligheten blitt vurdert ved at andre skal kunne etterprøve og gjenskape studien og resultatene. Kvalitative studier skapes i et samspill mellom forskeren og respondenten, så studiene kan ikke gjenskapes nøyaktig. Pålitelighetsvurderingen må derfor tilrettelegges ved at hele prosessen synliggjøres for leseren (Thagaard, 2018, s. 187-188). Vi har derfor redegjort for vår rolle, bakgrunn og fremgangsmåte. Da kan andre lese seg frem til hvordan dataene er blitt utviklet, og skille respondentenes uttalelser fra våre tolkninger, og dermed kunne vurdere reliabiliteten.

Det at vi har vært to studenter som kontinuerlig har diskutert beslutninger og valg underveis i prosjektet, kan ifølge (Thagaard, 2018) styrke påliteligheten til oppgaven.

Validitet

Johannessen et al. (2021, s. 231) skriver at validitet handler om hvorvidt datamaterialet og tolkningene vi kommer frem til representerer virkeligheten og er relevante og gyldige for

fenomenet vi studerer. For at andre skal kunne kritisk vurdere våre tolkninger skriver Dalen (2011, s. 94) at vi må redegjøre for forhold som kan ha påvirket resultatene.

Ett slikt forhold er vår tilknytning til feltet. Vår rolle som politistudent kan ha gjort at vi forstod respondentenes utsagt på en annen måte enn noen med en annen rolle eller uten tilknytning til feltet. På den andre siden har vår bakgrunn som politistudenter kunne påvirket prosjektet og tolkningen av datamaterialet på en måte som har gjort at vi har oversett erfaringer og meninger som skiller seg fra våre egne (Thagaard, 2018, s. 190).

For at resultatene skal være nyttige for andre i lignende situasjoner, må de kunne generaliseres til en større populasjon (Dalland, 2017, s. 147). Kvalitative studier kjennetegnes ved at de ofte har relativt små utvalg, noe som kan gjøre det utfordrende å vurdere hvorvidt resultatene er generaliserbare (Dalen, 2011, s. 95-96). Utvalget bestod av fire respondenter, men det var spredning i respondentenes erfaring og bakgrunn, og datamaterialet repeterte seg. Dette styrker oppgavens gyldighet, men det kan ikke utelukkes at andre respondenter ikke ville kommet med andre og motstridende synspunkter. Dersom gyldigheten i oppgaven er god, kan oppgaven være relevant også for andre polititjenestepersoner og andre som jobber med barn.

Feilkilder

Kvalitative studier kan ha utallige feilkilder. Vi har tidligere gjort rede for flere av disse, slik som vår forforståelse og vår posisjon i forhold til feltet og respondentene. Vi vil her reflektere over noen andre sentrale feilkilder som kan ha påvirket resultatene.

Intervju som innsamlingsmetode har mulige feilkilder, spesielt i kommunikasjonsprosessen hvor spørsmål og svar kan misforstås, dårlige lydopptak eller når intervjuene skal skrives om til tekst (Dalland, 2017, s. 60). For å motvirke dette gjennomførte vi et prøveintervju med fokus på lydopptak og at respondenten forstod spørsmålene slik de var ment.

Små utvalg kan føre til at feil i enkeltintervjuer eller tolkninger kan blir mer fremtredende, og utvalgets sammensetning kan også være en feilkilde siden det som nevnt er basert på kriterier vi selv har valgt ut. Kriteriene har bakgrunn i våre egne tanker om hvem som hadde mest relevante kvalifikasjoner for å besvare problemstillingen. Dette kan ha gjort at vi har utelukket andre personer som også kunne bidratt i oppgaven med andre erfaringer og synspunkter.

2.7 Kilder

Hovedkildene i oppgaven er respondentene vi har intervjuet. Deres relevans for problemstillingen, og innsamlingen av data, er drøftet tidligere i oppgaven. Vi vil her presentere den viktigste litteraturen som er brukt.

Vi har søkt etter litteratur i Oria, en søkemotor for faglige databaser, og Politihøgskolens institusjonelle arkiv. Vi har brukt søkeord som barn, ungdom, kommunikasjon med barn, samarbeid. Videre har vi fått tips fra veileder, og brukt skolens bibliotek.

Sentrale bidrag til oppgaven har vært:

«Samtaler med barn og ungdom – Medvirkning, kommunikasjon og metoder» av Kvello (2021) handler om fagpersoners samtaler med barn og regelverket rundt.

To andre sentrale kilder rettet mot kommunikasjon har vært «Kommunikasjon og konflikthåndtering – Publikumsrettet arbeid i et politifaglig perspektiv» av Lagestad (2012), og «Kommunikasjon og konflikthåndtering i operativt politiarbeid – Sosialpsykologiske perspektiver» av Phelps, Larsen og Singh (2017). Begge bøkene har kapitler skrevet av flere forfattere med ulike bakgrunner og perspektiver. I motsetning til Kvello (2021) er bøkene mer spisset mot politiets møte med ulike mennesker, blant annet barn.

Vi har også brukt relevant lovverk og direktiver knyttet til etterforskning og politiets arbeid med barn.

Tidlig i prosjektet leste vi undersøkelser som tok for seg lignende problemstillinger, slik som Brøste (2021), Edvardsen (2019), og Randa (2016). Vi har sett noen av våre funn i sammenheng med disse undersøkelsene i vår drøftelse.

En utfordring med litteraturen vår kan være at flere barnerelevante kilder har vært fokusert mot «vold i nære relasjoner», mens vår oppgave har hatt et bredere perspektiv. Vi har forsøkt å nyansere dette med kommunikasjons- og konfliktløsningsteori som ikke har vært spesifikt rettet mot «vold i nære relasjoner», men da mot mennesker i akutte situasjoner.

3 Resultater og drøfting

I denne delen vil vi presentere resultatene og drøfte disse gjennomgående opp mot oppgavens problemstilling, relevant teori og litteratur. Drøftingen er strukturert etter temaene kommunikasjon, regelverk og samarbeid.

3.1 Kommunikasjon

Barn er sårbare og påvirkelige

Alle respondentene snakket om at barn er sårbare og påvirkelige. Slik vi tolket respondentene handlet begrepet «sårbar» om hvordan barnas rettssikkerhet og den mentale belastningen påvirkes av den akutte situasjonen. Begrepet «påvirkelig» handlet om at barn kan påvirkes av utallige faktorer i informasjonsinnhentingen, som politiets fremtoning og spørsmålsstilling.

Sårbar

Barneombudet (2009) skriver i sin rapport om familievold at barn opplevde at politiet ikke tok dem seriøst da de ringte til politiet, og at de ikke fikk bekreftelse på at det var rett å ringe. I sin bok om barns strategier ved vold i hjemmet skriver Øverlien (2012, s. 163-165) at politiet kan oppfattes som effektive og ansiktsløse, og at barna ikke opplevde å bli sett. Det er ikke bare barna som opplever at de voksne prioriteres først: Randa (2016, s. 64) intervjuet polititjenestepersoner om deres erfaringer med voldsutsatte barn, og trakk frem at politiet initielt prioriterer å få kontroll på stedet for deretter å ivareta de involverte, inkludert barna.

I likhet med Randas respondenter, forteller våre respondenter at det er enklere å forholde seg til voksne, men de er bevisste på viktigheten av å se og ivareta barna når oppdraget og ressursene tillater det. Én respondent forteller om et oppdrag hvor respondenten hadde tid og mulighet til å snakke med en liten gutt som var til stede:

«Jeg så at han synes det var litt ubehagelig, og var skremt. Jeg ville derfor prøve å prate litt med han. Vi fikk jo sammenhengen fra far og jenta, og trengte derfor ikke gutten som vitne. Jeg tenkte det var viktig å ivareta han, fordi jeg så at han var litt ute av seg og veldig berørt av det som hadde skjedd.»

Den akutte situasjonen var løst og makkeren stod for etterforskningen og hadde kontroll på de involverte partene. Respondenten ville hjelpe gutten, og brukte muligheten til å lytte empatisk og betrygge gutten for å gjøre hendelsen mindre belastende. Det at profesjonelle bryr seg, tør å spørre, og støtter barn mens de sorterer sine opplevelser, kan ha en bearbeidende effekt på eventuelle traumer (Kvello, 2021, s. 250). En annen respondent snakker også om å minske den mentale belastningen av situasjonen og politiets inngrep:

«Å vise at man faktisk søker øyekontakt og hilse ordentlig på barna også. (...) de opplever det nok også som traumatisk, så jeg vil at de skal huske det møtet som noe positivt oppi det som skjedde.»

Den samme respondenten forteller videre om utfordringen ved at barn og voksne kan ha ulike forklaringer på hva som har skjedd, og at politiet da ofte hører på den voksne. Respondenten mener det er viktig at politiet tar barna på alvor selv om forklaringene er ulike, og undersøker og dokumenterer så nøye som man kan. Dette gjelder uavhengig av barnets rolle i saken. At barnet blir tatt på alvor, hørt og gitt tilstrekkelig informasjon er ikke bare viktig ut fra etterforskningsmessige hensyn, men FNs barnekonvensjon art. 12 og 13 synliggjør barns særskilte rett til å bli hørt og få informasjon i saker som omhandler dem (Barnekonvensjonen, 1989).

Påvirkelig

Alle respondentene trekker frem at barn og ungdom kan påvirkes av flere faktorer. To av respondentene snakker om at ungdommene påvirkes av hverandre. Den ene trekker frem en utfordring der ungdom er påvirket av «tysterkulturen», altså at de ikke skal sladre til politiet eller andre voksne. Den andre respondenten forteller at det er enklere å snakke med ungdom alene enn i større grupper:

«Det er greit å få dem ut av gruppa når de står fem stykker sammen og er mye tøffere, enn om én sitter alene bak i en cellebil. Da blir det en mer fruktbar samtale.»

I tillegg til at ungdommene påvirker hverandre, kan også foreldrene påvirke barna på flere måter. Dersom foreldrenes og politiets relasjon er dårlig vil barna kunne motsette seg å snakke med politiet. Foreldrene kan også aktivt påvirke barna til å enten forklare eller ikke forklare seg til politiet. De kan også påvirke barna passivt, ved at barna ikke vil snakke med politiet av lojalitet til, eller frykt for, foreldrene. Utsagn fra respondentene illustrerer foreldrenes påvirkning:

«Hva de sier og hvordan de oppfører seg når foreldrene er der, påvirker barnet veldig. Alt fra å be dem å være helt stille og ikke si noe som helst, til å si at «nå må du bare fortelle det som det er, fordi det her er flaut liksom»».

«(Man får) nesten litt dårlig samvittighet for at de må sitte og fortelle om foreldre som kanskje har gjort noe straffbart og du vet hva slags konsekvenser det kan få for foreldrene deres (...). Jeg skjønner jo hvorfor veldig mange barn kvier seg for å snakke med politiet, men det er vel så viktig for at de kanskje skal få et bedre liv.»

Både Kvello (2021, s. 96-97) og Edvardsen og Berg (2012, s. 86) skriver at det kan være flere grunner til at barnet ikke vil snakke med politiet: Barn er spesielt lojale mot sine foreldre, de kan være truet eller skremt, føle skam over noe de selv har gjort, og de kan ha tilpasset seg situasjonen sin og tenker at det ikke er verdt å fortelle om. Det anbefales derfor å forsiktig utforske hva disse grunnene kan være, for eksempel ved å spørre hva barnet selv tenker vil skje dersom barnet prater. De skriver også at foreldre som både i ord og væremåte støtter at politiet snakker med barnet, gjør barnet tryggere og mer villig til å fortelle.

Påvirkning handler om mer enn hvorvidt barnet velger å snakke med politiet, men også om det de forteller er sant. Respondenten som fortalte om «tysterkulturen» mente det var viktig for etterforskningen å ta avhør tidlig slik at ungdommene ikke samkjører og lyver i forklaringene sine. På den andre siden trekker respondentene også frem at barna kan ønske å snakke sant, men at spørsmålsstillingen og tiden fra hendelsen til samtalen kan påvirke barnas hukommelse og fortelling.

Hukommelsen er mest nøyaktig og detaljert umiddelbart etter hendelsen, det vil si innen noen timer eller få dager (Kvello, 2021, s. 256). Det betyr at forklaringer som er sikret av politiet

på stedet som regel er mer detaljerte, og har mindre sjanse for å være påvirket av tiden og av andre. En respondent forteller:

«(...) det er klasseforskjell hvis man tar avhør etter tre uker, kontra fem minutter etter. Man får så mye mer detaljer og så mye mer riktig informasjon, upåvirket. Glemselskurven etter én time er jo at man husker nesten ... ja ... under halvparten av det man opplevde for en time siden. Nei, det er ikke vanskelig å finne argumenter for hvorfor det er så dritviktig.»

Respondenten har jobbet som etterforsker og tatt avhør både på stedet og i ettertid, og viser her til viktigheten av de tidlige forklaringene opp mot påvirkning og glemsel. Forklaringers bevisverdi er et viktig tema, men oppgavens problemstilling og omfang gjør at vi ikke vil drøfte dette nærmere.

Politiet selv kan påvirke gjennom sin metodikk og spørsmålsstilling, noe respondentene frykter. De ulike spørsmålstypene påvirker i ulik grad, og alle respondentene snakker om forholdet mellom åpne og lukkede spørsmål. Åpne spørsmål skal oppfordre barn til å fortelle mer utdypende og detaljert, og som ikke lett besvares med «ja» eller «nei» (Kvello, 2021, s. 150). Eksempler på åpne spørsmål kan være «fortell», «beskriv», «forklar» og «vis», som egentlig er oppfordringer om å fortelle, med minst mulig påvirkning og føringer for svaret (Bjerknes et al., 2018, s. 223-227).

De lukkede spørsmålene kan komme til sin rett dersom politiet ønsker å avklare spesifikke informasjonsbehov etter at temaet er undersøkt med mest mulig åpne formuleringer. Bjerknes et al. (2018, s. 227) illustrerer det ved en trakt, hvor man starter åpent og bredt, for så å stille mer lukkede eller ledende spørsmål hvis det er nødvendig. Kvello (2021, s. 154-177) skiller mellom lukkede og ledende spørsmål ved at de lukkede spørsmålene gir barnet få svaralternativer, slik som «Gjorde det vondt da du falt av sykkelen?», mens de ledende spørsmålene innbyr, eller kan manipulere barnet, til å svare i en bestemt retning. Et ledende spørsmål kan være «Du ble skuffet over det som Vivian gjorde mot deg, ikke sant?».

Respondentene brukte ikke begrepene «lukkede» og «ledende» likt gjennom intervjuene, men deres utsagn illustrerer at de er bevisste på effekten og konsekvensene av slike «ikke-åpne» spørsmål:

«Jeg håper jeg er flink til å passe på de lukkede og manipulerende spørsmålene som man skal passe seg for, fordi barn kan påvirkes lett i den retningen man ønsker.»

«(...) og avhørsteknisk at man er bevist på spørsmålstillingene man har, slik at man ikke påvirker eller manipulerer slik at man får den forklaringen man ønsker istedenfor det som har skjedd. (...) Jeg prøver å være bevisst spørsmålstillingen og stille åpne spørsmål, og ikke rett ned i trakten med en gang.»

Som nevnt avhenger påliteligheten til informasjonen av måten den er innhentet på.

Respondentene frykter at «saken kan gå i vasken» dersom politiets feil gjør at informasjonen ikke kan brukes i straffesaken. Funn i Brøste (2021, s. 49) sin undersøkelse om forberedelsene til tilrettelagte avhør viste at det ble gjort feil av patruljene ute på stedet, som etterforskerne måtte rette opp senere. To av respondenter uttrykker:

«Man har veldig lyst til å stille mer lukkede spørsmål, spesielt i avhør. Det er noe man virkelig må holde inni seg, fordi du ødelegger rett og slett for de som skal ta avhør senere.»

«Det vi har lært, og for så vidt opplevd, er at de har lyst til å si ja. Spør du et spørsmål og det er mulig å si ja, og de er usikre, så svarer de nok ja. Det putter jo et veldig ansvar på oss for å ikke mate dem for mye.»

For å oppsummere ser vi at respondentene er bevisst at barn er mer sårbare og påvirkelige enn voksne, og at dette kan føre med seg utfordringer. Respondentene er likevel klare på at barna skal bli sett og hørt, og tatt på alvor, noe de føler de mestrer.

Språk

Det er viktig å ta hensyn til barns språkutvikling. Respondentene var bevisste på at barn har lavere språkkompetanse enn voksne, og for å lettere gjøre seg forstått tilpasset de seg barnet ved å forenkle språket sitt. Respondentene tilpasset seg kontinuerlig underveis i samtalene dersom de opplevde at barna ikke forsto. Uttalelsen under illustrerer hvordan én respondent gjør seg forstått:

«Jeg legger nok om stemmeleiet mitt litt. Man må ha en tanke om hva slags ord man bruker, litt avhengig av hvor gammelt barnet er. Men å legge vokabularet sitt på det nivået – eller nærmere det nivået. (...) og bruke de ordene som barna selv bruker.»

En annen respondent forteller:

«Språk er viktig å være bevisst, sånn at de skjønner hva vi snakker om. Man må kanskje dumme ned språket litt i forhold til en voksen. Jeg prøver å holde det så enkelt som mulig i spørsmålstillingen, og stiller åpne spørsmål fordi da er det ikke så komplisert språk. Et barn skjønner når du spør «Kan du fortelle hva som har skjedd?»»

Det er ikke vilkårlig hvilket språklig nivå respondentene legger seg på, men de ser an barnet og bruker de samme ordene. Dette beskriver Kvello (2021, s. 136) som «speiling», og viser til en studie der å ikke bruke den samme ordlyden ga dårligere svar. Dette kan ifølge Kvello komme av at barna føler seg sett og hørt av samtalepartneren, og som respondenten over trekker frem: barnet må faktisk forstå spørsmålene for å svare.

Lagestad (2012, s. 101) skriver at forskjellen i språket mellom voksne og barn i hovedsak er jevnet ut når barna er i en alder mellom ca. 10 år og pubertetsalderen, og har da bedre forutsetninger for å forstå spørsmål fra politiet. Likevel kan det være store forskjeller mellom barnas modenhet og erfaringer, og én respondent trekker frem at det ikke er alderen som er styrende for samtalen, men barnets språklige kompetanse:

«Det kan være en 14-åring som er mer moden og har bedre vokabular enn en 18-åring, og omvendt.»

Som vi ser må politiet forholde seg til store variasjoner knyttet til barnas språk, modenhet og utvikling, noe respondentene selv opplever å mestre.

Kontaktetableringen

For å skape god kommunikasjon med barn i akutte situasjoner trakk alle respondentene frem viktigheten av en god kontaktetablering. Bjerknes et al. (2018, s. 216) skriver at kontaktetableringen er en fase av avhøret hvor man skal legge til rette for god kommunikasjon og sørge for at den avhørte forstår de formelle rammene for avhøret. Når respondentene snakket om kontaktetablering var det ofte knyttet til den initielle kontakten med de involverte, og ikke som en fase i avhøret. Det er dette Singh og Simensen (2017, s. 157) kaller «dialogetablering». De skriver at kontakten blir opprettet allerede i det man møter partene første gang, hvor formålet er å vise at politiet har et ønske om en samtale. I oppgaven bruker vi begrepet «kontaktetablering» fordi det var det respondentene benyttet seg av.

Bruke tid

Når respondentene snakket om kontaktetablering med barn, var det flere faktorer som spilte inn i relasjonen, blant annet å forklare situasjonen, lytte til og betrygge. Én respondent forteller om hvordan tilnærmingen til kontaktetableringen endres når man møter barn i akutte oppdrag:

«Det viktigste er å ha større fokus enn i det vanlige på å lytte, betrygge og forklare, som er gisselforhandlernes hellige gral. (...) Alle tre er viktige, men kanskje særlig det å forklare. Å si hva man heter og at man kommer fra politiet, min rolle og hvorfor vi er der. De gangene vi har gjort det opplever jeg at barnet tar det til seg, og at kontaktetableringen er viktig for tilliten i den lille relasjonen vi skal ha.»

For å få til dette påpekte alle respondentene at politiet må ta seg tid. Én respondent sier:

«I en akutt situasjon er det jo ikke alltid man har tid, eller i så stor grad føler behov for å bruke lengre tid på kontaktetablering, men jeg tenker at skal du prate med barn, så må du bruke litt tid på det uansett, hver eneste gang. Uavhengig av viktigheten og hvor god tid du egentlig har og alvorligheten i situasjonen.»

Ved å bruke tid ønsker respondentene å skape en relasjon til barna. Slik som Phelps et al. (2017, s. 133-134) skriver, preges gode dialoger av respekt, tålmodighet, tillit og åpenhet, og

at politiet eksempelvis forklarer hvorfor de er til stede i en situasjon. Når respondentene lytter og ser barna viser de respekt og tålmodighet, og den tilliten de opparbeider seg kan gjøre det lettere å kommunisere videre.

«Gisselforhandlernes hellige gral» henviser til politiets Krise- og gisselforhandlere, KGF, som er spesialister på kommunikasjon med mennesker i krise. «Lytte, betrygge og forklare» er helt sentralt i hvordan KGF håndterer konflikter (Scavenius, 2017, s. 253). Siden respondentenes utsagn om kontaktetableringen naturlig hørte inn under de tre teknikkene vil vi videre ta for oss hver enkelt teknikk.

Lytte

Å lytte til barnet på en aktiv måte, altså å vise med ord og kroppsspråk at man følger med på det barnet forteller, kan fremme kommunikasjonen, fordi man fremstår jovial og tillitsvekkende overfor barnet (Myklebust & Holmboe, 2012, s. 98). Aktiv lytting er ikke bare en teknikk for å fremstå interessert. Man må lytte til det som både sies, og ikke sies, toneleiet og andre signaler personen gir ifra seg (Scavenius, 2017, s. 254). I tillegg til å lytte, krever aktiv lytting at man gir en respons i form av nikking, øyekontakt eller paraverbale signaler, slik at samtalepartnerna forstår at vi følger med (Phelps et al., 2017, s. 143). Dette betyr at politiet må genuint bry seg om den andre personen og det den forsøker å kommunisere.

En respondent forteller om et bevæpnet oppdrag med en liten gutt til stede. Da situasjonen var under kontroll fikk respondenten mulighet til å sette seg ned og snakke med gutten. Respondenten opplevde at han selv lyttet aktivt, og lot gutten fortelle med egne ord hva som hadde skjedd og ville høre hvordan det gikk:

«Det er jo det å berolige han, og anerkjenne det han har opplevd. Skjønne at det her er ubehagelig og at man forstår at det har vært skremmende for deg og alt det der. At man ikke går rett på «dette går bra, dette ordner seg» men at man anerkjenner at det har vært en opprivende situasjon for han i hjemmet.»

Utsagn fra en respondent illustrerer at lytting også kan ha flere formål, som å senke konfliktnivået:

«Du oppnår ganske lite ved å være moraliserende eller irettesette dem. Det har ingenting for seg å si «du må slutte å rane folk», det får han ikke til å slutte. Jeg prøver heller å la dem forklare seg om hva som har skjedd, høre på dem og vise respekt i den grad det går an. De prøver å provosere frem reaksjoner ved blant annet filming, men jeg prøver å ikke la dem få den gleden. Da blir de ofte lei av å provosere, roer seg ned og snakker.»

Respondenten prøver å ikke la seg provosere og forteller at det ikke fører noe sted når politiet krangler og snakker i munnen på ungdommene. Utsagnet viser at respondenten tar en undrende posisjon, i stedet for å være belærende overfor ungdommene. Å vise slik interesse for motpartens historie og perspektiv kan blant annet føre til et lavere stressnivå, som igjen kan redusere konfliktgraden (Scavenius, 2017, s. 254).

Betrygge

Tillit er en forutsetning for politiets legitimitet og handlingsrom. Uten tillit i befolkningen vil samarbeidet med publikum, som politiet er avhengige av, kunne bli vanskeligere ved at terskelen for å ta kontakt med politiet blir høyere og at folk blir mindre samarbeidsvillige. Tilliten til det norske politiet er i dag generelt høy, men befolkningens tillit er avhengig av enkeltpersoners erfaringer med politiet og hvordan befolkningen påvirker de rundt seg (Lie, 2015, s. 200-201). Derfor er hvert enkelt møte med publikum viktig, også barn og unge. Noen barn kan ha negative erfaringer med politiet, eller assosierer politiet med fare, noe som krever at politiet bruker ressurser på å bygge tillit og betrygger barna på hva politiets rolle er (Myklebust & Holmboe, 2012, s. 99). Én respondent forteller om en utfordring knyttet til å kommunisere med barn som er stresset eller redde:

«De er jo kanskje ofte redde for politiet og engstelige i utgangspunktet. Man står i uniform og virker skremmende for dem, så det gjør det ikke lettere å kommunisere med barn. Og da er kontaktetableringen enda viktigere, og kanskje skape en trygg plattform først der man prater om andre ting og ufarliggjør deg selv. Når barnet blir litt varm i trøya, prøver man kanskje å gå inn på det som er situasjonen.»

Respondenten viser at hun bruker tid på å betrygge barnet for at barnet skal fortelle. Når respondentene snakker om å betrygge barn forteller de også om konkrete teknikker de har lært eller erfart. Alle trakk frem de samme teknikkene, som å ta av seg lua, sette seg ned, snakke med barna om identitetsmarkører eller fritidsinteresser:

«Det kan være ålreit å sette seg ned, uten at jeg har noe belegg for at barnet opplever det som nedrig eller om barnet setter pris på det, det er sikkert individuelt. Det er vel en generell oppfattelse at det er fint å gjøre.»

En annen respondent forteller:

«Det jeg husker er å gjøre seg mer tilgjengelig. Prøve å fjerne den politibarrieren som kan umenneskeliggjøre deg litt. Ta av seg capsen eller lua for at de skal se mest mulig. Prate om identitetsmarkører, det du skjønner de er interessert i for å kontaktetablere.»

Identitetsmarkører er gjenstander som viser til interesser eller hobbyer barnet har, og som brukes til å bygge en relasjon til barnet (Ringheim, 2012, s. 132). I likhet med respondentene trekker Edvardsen og Berg (2012, s. 86-87) frem at politi som skal betrygge barn og skape tillit må se seg selv utenifra, forstå hvordan de fremstår for barna, fjerne det som kan virke skremmende og ufarliggjøre seg. Videre kan stedet for samtalen påvirke barnets trygghet:

«Det kan jo være på soverommet til barnet hvor det sikkert føles veldig trygt, eller i politibilen som kan være mer bingo hvordan det føles for barnet. Noen synes det er dritgøy og kjempetrygt, men kanskje litt oppspillende (...) Når det ikke er der barnet allerede føler seg trygg, så er det jo opp til oss å få det til å føles trygt.»

Kvello (2021, s. 86) skriver at det å gjennomføre samtalene på et kjent sted for barnet, slik som i hjemmet eller på skolen, kan virke betryggende. Det kan være en utfordring at politiet tar det utrygge samtaletemaet opp på det som skal være et trygt sted, eller at omsorgspersonenes tilstedeværelse i naborommene påvirker hva barnet vil snakke om. Kvello trekker frem at stedet bør ha minst mulig forstyrrelser i form av lyd og spennende innredning som kan avlede barna, noe respondenten nevner med samtaler i politibilen. I

akutte situasjoner har ikke politiet alltid muligheten til å fritt velge stedet, men må gjøre det beste ut av det.

Forklare

Vi har vist hvordan respondentene lytter og betrygger barna, som så gjør det mulig å forklare. Tidligere i oppgaven ble barnas lovfestede rett til informasjon nevnt, men vi vil her se på effekten forklaringen har på kommunikasjonen.

Det var gjennomgående i alle intervjuene at å gi barna informasjon kunne dempe konfliktnivået, øke tilliten til patruljen, og at barna da ble mer villige til å snakke. Utsagnet fra én respondent illustrere dette:

«(...) man sier at nå skal man ringe foreldrene og det blir full hyling og «ikke gjør det» og «da gidder jeg ikke si noe». Hvis man forklarer hvorfor man gjør det, og hvorfor det er en del av jobben din, og ufarliggjør det og at barnet kanskje kan være på høyttaler sammen med deg og høre din samtale med vergen, så har jeg løst en del situasjoner ved bare være åpen og ærlig med barnet.»

Respondenten møter tydelig motstand fra barna som nekter å samarbeide dersom respondenten ringer foreldrene. Respondenten bygger tillit og ufarliggjør dette inngrepet ved å forklare hensikten og tilby at barnet kan få høre hva som blir sakt. Uten denne forklaringen kan usikkerheten rundt hva som skal skje bli en stressfaktor som gjør barnet mindre tilgjengelig for samtale (Scavenius, 2017, s. 257). I tillegg til å fjerne usikkerhet, vil informasjon og begrunnelser for inngrep kunne tvinge frem en bevissthet hos politiet, og øke barnas følelse av prosessrettferdighet. Det innebærer at barna opplever (1) deltakelse; altså å bli hørt og forstått, (2) nøytralitet; som betyr at politiet er upartisk og søkende etter de involverte partenes versjoner, (3) verdighet og respekt; hvor den enkelte tas på alvor, og (4) etterrettelighet; at man begrunner og forklarer inngrepene underveis (Paulsen, 2017, s. 270-273). Respondenten sier det ikke rett ut, men det hun gjør øker barnas opplevelse av prosessrettferdighet, som er viktig fordi det sannsynligvis vil føre til at barna blir mer villige til å samarbeide med politiet (Phelps et al., 2017, s. 149).

På den andre siden krever noen oppdrag at politiet innledningsvis må prioritere sikkerhet og oversikt fremfor å bruke tid på forklaring:

«Det er situasjoner hvor man må bruke kommandospråk, hvor det er sånn «jeg vil, du skal» «gå der», fordi det er en kritisk situasjon hvor liv kan gå tapt eller det er fare for liv eller helse (...). Da kan jo ting låse seg mer, og da går det jo ikke så bra. Hvis situasjonen roer seg og man skal snakke med barnet igjen etter å ha vært streng og veldig dominant, så kan det kanskje være vanskeligere å nå inn fordi man har gitt et dårlig førsteinntrykk.»

«Kommandospråk» betyr stort sett enveiskommunikasjon med korte, tydelige kommandoer som ikke er relasjonsbyggende, og Singh og Simensen (2017, s. 154-155) skriver at politiet må evne å tilpasse seg situasjonen og skifte til en dialogisk tilnærming så fort det lar seg gjøre, som er bedre egnet til å bygge relasjoner, skape felles forståelse, og styrke følelsen av prosessrettferdighet.

Vi har nå sett at politibetjentene erfarer at kontaktetableringen er essensiell for god kommunikasjon med barn. Funn viser at respondentene fremhever det å bruke tid som en viktig faktor i kontaktetableringen, og når de bruker tid handler det om å lytte, betrygge og forklare. Selv om disse teknikkene er diskutert enkeltvis og i rekkefølge, er de avhengige av hverandre, og den beste kontaktetableringen får man ved å bruke tid og veksle mellom alle tre teknikkene.

3.2 Rettigheter og formalia

Aldersavhengige formalia

Respondentene var klare over at det er særskilte reguleringer som gjelder for barn, men alle uttrykte at det var utfordrende å huske de enkelte ute i den akutte situasjonen med liten tid til forberedelse. Funnene viser at de opplever at de ulike aldersgrensene for barns rettigheter og plikter går inn i hverandre, og skaper usikkerhet i hvilke rettigheter barna skal ha. Uttalelsen fra én respondent illustrerer denne usikkerheten:

«Så det med å hele tiden oppdatere seg faglig på det med barn, det hjelper og trygger en i situasjonen. Man kan fort gå litt i surr på.. liksom.. ja hvordan var det nå mellom 15 og 18, og så mellom 12 og 15, og så husker man kanskje ikke alderne og kan bli usikker.»

Respondenten hadde erfaring med etterforskning av ungdomssaker og viste gjennom intervjuet at hun hadde en sterk egeninteresse for barn og ungdom, men synes likevel at det var krevende å holde oversikt over regelverket. På den andre siden trekker hun frem det å «oppdatere seg faglig» som en mulig løsning. Sett fra patruljenes ståsted er dette bare ett av mange fagområder de skal holde seg oppdatert på, og det kan tenkes at egeninteressen styrer hva den enkelte prioriterer å holde seg oppdatert på.

Én mulighet til å oppdatere seg faglig er å benytte KO:DE, som er «en nasjonal, digital fagportal for formidling av politiets fag og metoder...» patruljene har tilgjengelig på telefonen eller iPad ute på stedet (Politidirektoratet, 2020, s. 20). Her kan patruljene finne enkle tiltakskort, avhørsmaler, og en oversikt over barns rettigheter og plikter. Respondentene trekker frem KO:DE som nyttig for å trygge seg selv på de aldersavhengige rettighetene og pliktene, men på den andre siden krever det at politibetjenten slår opp og finner den relevante informasjonen, noe én respondent sa at han ikke gjorde så ofte.

Når tar de avhør?

For å skille mellom innledende samtaler og etterfølgende avhør må vi se på formålet med samtalen: Vi kan tenke oss en tidslinje hvor patruljen innledningsvis i den akutte situasjonen må snakke med de involverte og spørre hva som har skjedd for å avklare veien videre. Dersom det viser seg at det har skjedd noe straffbart skal samtalen gå over til et formelt avhør, og den avhørte må få forklart sine rettigheter og plikter før det blir stilt mer rettede spørsmål rundt lovbruddet (Myklebust & Holmboe, 2012, s. 91; Riksadvokaten, 2015).

Respondentene ble spurt om når de velger å ta avhør av barn i akutte situasjoner. Én respondent la gjentatte ganger vekt på viktigheten av den umiddelbare forklaringen, og at det derfor må tas avhør av barn på stedet i alvorlige saker, selv om barnet skal avhøres av spesialister senere. Respondenten påpeker at når avhør tas i alvorlige saker er det svært viktig at alle rettighetene ivaretas slik at avhøret kan brukes i retten. En uttalelse fra en annen respondent illustrerer den motsatte oppfatningen:

«Jeg er fristet til å si at jo mindre alvorlig det er, jo mer sannsynlig er det at jeg ville tatt et avhør. Hvis alvorligheten vokser så ville jeg nok kanskje heller vurdert at dette avhøret må tas av utdannede folk og på rett vis. Mens i naskerisaker og sånne ting så fremstår det som mindre problematisk.»

Respondentene har ulik forståelse av om avhør skal gjennomføres i alvorlige saker. Når respondentene sier at avhøret må tas av utdannede, eller spesialister, snakker de om tilrettelagte avhør, som skal ta hensyn til særlig sårbare mennesker ved at forklaringen sikres av spesialutdannede avhørere slik at barna slipper å forklare seg i retten (Riksadvokaten, 2015). Hovedregelen etter Straffeprosessloven (1981) §239 er at tilrettelagt avhør skal gjennomføres av barn under 16 år i alvorlige saker som omhandler kroppsskade, drap, seksuallovbrudd, kjønnslemlestelse, vold i nære relasjoner, og kan gjennomføres i andre saker hvor hensynet til barnet tilsier det. Riksadvokaten (2015) presiserer at politiet kan vurdere å gjennomføre et kort avhør på stedet i tilfeller der hensynet til barnet tilsier det, eller der etterforskningen vil bli vesentlig vanskeliggjort av at forklaringen ikke sikres umiddelbart. Hovedregelen etter (Straffeprosessloven, 1981) §239 er ikke et forbud mot samtaler og avhør av barn ute på stedet, selv om det skal tas tilrettelagt avhør senere.

Respondentene skjønner at det ikke er et forbud, men det kan tenkes at når tilrettelagte avhør uansett skal gjennomføres, blir det tryggere for politiet på stedet å ikke ta avhør. Én respondent forteller at gevinsten av å ta avhør på stedet ikke er så stor som de potensielle taktiske feilene, og velger derfor å la de profesjonelle ta avhør senere i alvorlige saker. Den skjønnsmessige vurderingen av viktigheten av tidlig forklaring og av sin egen kompetanse, kan få stor betydning dersom viktige bevis ikke sikres tidlig nok.

Som vi ser uttrykker respondentene en usikkerhet rundt når det skal, og når det bør, tas avhør på stedet. Én respondent forteller om kolleger som er usikre på regelverket eller sin egen kompetanse:

«Jeg tror folk kvier seg litt for å gjøre feil og derfor gjør de ingen ting. At de bare lar det barnet være på det rommet eller dimitterer ungdommen uten egentlig å ha snakket med dem om hva som har skjedd.»

Respondenten trekker frem at barnet ikke blir snakket med på grunn av redselen for å gjøre feil, og én årsak kan være at politiet ikke er trygg i regelverket. Dersom politiet unnlater å ta kontakt med barnet der de burde gjort det, vil ikke retten til å bli sett og hørt etter Barnekonvensjonen (1989) oppfylles. Barnets informasjon kan også ha betydning for saken, uavhengig av vitne-, fornærmet- eller mistenktstatus, og de involvertes rettssikkerhet kan trues dersom informasjonen ikke kommer frem. Politiets skjønn må innrettes etter relevante lovhjemler og lovens hensikter. Manglende kunnskap om regelverket og dets formål svekker selve fundamentet til politiets skjønnsutøvelse, og rettssikkerheten står da i fare (Lagestad & Rønning, 2012, s. 191-192).

Samarbeid med barnevernet

Etter Politiloven (1995) §2 er politiet forpliktet til å samarbeide med andre organisasjoner, og barnevernet er en av de viktigste samarbeidspartnerne i saker knyttet til barn. Politiet har opplysningsplikt til barnevernet om forhold de kjenner til hvor barn utsettes, eller utsetter seg selv, for blant annet alvorlig eller vedvarende risiko (Barnevernloven, 1992, §6-4).

Barnevernet skal sørge for at barn og unge som lever under forhold som kan skade deres helse og utvikling får nødvendig hjelp (Barnevernloven, 1992, §1-1). Politiet og barnevernet deler det overordnede målet om trygge oppvekstvilkår, men samfunnsfunksjonen og virkemidlene for å nå målet er ulike: Der barnevernet jobber for det enkelte barnets beste, er politiets fokus i hovedsak rettet mot kriminalitetsbekjempelse og forebygging på samfunnsnivå. Politiets viktigste oppgave opp mot barnevernet blir da å rapportere bekymringen, og motivere de involverte til å motta hjelp (Lie, 2015, s. 96).

I en akutt situasjon der barn er involvert kan barnevernet rykke ut og bistå politiet. Én respondent forteller:

«Barnevernet kan ta vare på et barn (...) Det er kjempeavlastende, fordi det er ikke alltid at man har kapasitet til å gjøre alt mulig. Det samarbeidet fungerer bra.»

Respondenten viser til situasjoner der barnevernet har rykket ut og ivaretar barn ute på stedet, slik at politiet kan rette sin innsats mot de andre involverte og etterforskningen. Dersom barnevernet ikke har kapasitet, eller de mener at det ikke er behov for å rykke ut, kan politiet få veiledning over telefon, noe én respondent er positiv til:

«Jeg prøver å være bevisst på at de har sine prioriteringer, og at de har masse barn som skal tas hånd om. Da er det ikke sikkert det oppdraget vi er på er nødvendig for barnevernvakta å bruke tid på å rykke ut på. Man får alltid ringt dem for råd og veiledning.»

En annen respondent trekker frem en følelse av frustrasjon og avmakt dersom barnevernet ikke rykker ut:

«Noen ganger oppleves det frustrerende når barnevernvakten ikke rykker ut eller ikke kan gjøre noe. Da tror jeg det råder litt hos oss at vi gjerne vil at noen skal gjøre noe og ta over – at vi ikke bare drar og så lukkes døra og det ikke blir gjort noe med.»

Dette delte synet sammenfaller med det respondenter i andre undersøkelser har sagt (Edvardsen, 2019; Randa, 2016). Det kan tenkes at frustrasjonen respondenten føler på har sitt utspring i mindre forståelse og kunnskap om deres formål og hvordan barnevernet prioriterer. Dersom politiet og barnevernet har god kunnskap om hverandres begrensninger, arbeidsmetoder og formål vil det gi et grunnlag for et bedre samarbeid (Lie, 2015, s. 100). På den andre siden kan det tenkes at respondenten forstår og anerkjenner barnevernets prioriteringer og begrensninger. Likevel oppleves det som frustrerende å måtte forlate barna uten at «hjelpeapparatet» er til stede etter den akutte situasjonen, uavhengig av om barna er fornærmet eller mistenkt.

Vi hadde forventninger om at taushetsplikten ville være et hinder i samarbeidet med andre, blant annet barnevernet. Respondentene ble spurt om hvilke erfaringer de hadde med taushetsplikten i oppdrag med barn. I akutte situasjoner opplevde samtlige at de fikk den nødvendige informasjonen fra andre, og at taushetsplikten ikke var til hinder. Vi vil derfor ikke gå nærmere inn på taushetsplikten.

Samarbeid med foresatte

De foresatte står barna nærmest og har hovedansvaret for oppdragelsen, noe som gjør de til viktige samarbeidspartnere for politiet (Lie, 2015, s. 83). I kapittelet om kommunikasjon diskuterte vi hvordan foreldrene kan påvirke barna; slik som å aktivt påvirke barna til å

forklare eller ikke forklare seg, at barnets frykt eller lojalitet til de foresatte hindrer kommunikasjonen, og at foresattes relasjon til politiet legger grunnlaget for barnets relasjon til politiet. Når det kommer til selve samarbeidet med de foresatte uttaler én respondent at det ikke alltid er så lett å komme i kontakt med dem:

«Det er også utfordringer knyttet til å få foreldrene på banen og få tak i foreldrene, spesielt når barna er større og kanskje har gjort noe. Få vite hvordan foreldrene stiller seg, og det er veldig variabelt om de stiller opp eller ikke.»

Respondenten ønsker å kontakte foreldrene for å få et inntrykk av hvordan forholdet mellom barn og foresatte er, og hvordan foreldrene stiller seg til at barnet har gjort noe ulovlig. Den akutte situasjonen vil gjerne være over på dette tidspunktet, noe som betyr at politiet har muligheten til å bruke tid, bygge tillit og snakke med barnet. Politiet kan, og må, snakke med barnet om forholdene hjemme og om mulige bakenforliggende årsaker til at barnet havnet i den akutte situasjonen. På den ene siden er det ikke politiet som er ansvarlig for å løse de bakenforliggende årsakene, det er andre instansers ansvar og mandat. På den andre siden må politiet snakke med barna for å få en forståelse av årsaken til konflikten, for så vurdere om det er en bekymring politiet må melde videre, og hvilken annen instans som kan hjelpe (Larsen, 2017, s. 205-206). Respondenten opplever det utfordrende å vurdere «hvordan foreldrene stiller seg» til barnets situasjon når han ikke kommer i kontakt med foreldrene.

Det respondenten konkret kan se etter i møte med barn og foresatte er faktorer som Lie (2015, s. 91) omtaler som risiko- og beskyttelsesfaktorer. Eksempler på risikofaktorer kan være uklare grenser og forventninger i familien, eller om de foresatte er ettergivende eller svært autoritær i møte med barnets lovbrudd. Beskyttelsesfaktorer kan være god emosjonell tilknytning og omsorgsfull og konsekvent oppdragelse. Disse indikasjonene kan være til hjelp for å vurdere hvor bekymret politiet bør være for barnets utvikling og omsorgssituasjon, og om politiet eksempelvis må melde til barnevernet.

Politiet er forpliktet til, og avhengig av, å samarbeide med andre. Politiet kan gripe inn i den akutte situasjonen, men som respondentene sier er de helt avhengige av foresatte eller barnevernet til å følge opp barna etter at situasjonen er løst.

4 Avslutning

Formålet med denne oppgaven har vært å undersøke hvilke erfaringer operative polititjenestepersoner har i møte med barn i akutte situasjoner. Vi intervjuet fire tjenestepersoner.

Barn kan påvirkes av flere faktorer, som foreldre, andre barn, og politiet. Den informasjonen barna gir kan også bli påvirket av tiden det tar før forklaringen sikres og måten politiet formulerer spørsmålene sine. Respondentenes strategier for å motvirke dette støttes i stor grad av litteraturen.

I akutte situasjoner er barn sårbare, og som vi har sett krever dette at respondentene er nøye i sin opptreden og kommunikasjon, både med barn og foresatte. Alle respondentene trakk frem kontaktetableringen som en essensiell forutsetning for kommunikasjonen. På den ene siden er det en utfordring ved kontaktetableringen at den krever tid fra respondentene, noe de prioriterte, men som ikke alltid er mulig i alle situasjoner.

Størst spredning mellom respondentene var i spørsmålet om når de tar avhør på stedet formelt, eller bare en samtale. Spredningen dreide seg rundt de alvorlige sakene, hvor noen ikke ønsket å ta et formelt avhør av barna, mens andre anså det som viktig også i de alvorlige sakene så lenge det formelle var på plass. Både regelverket og funnene viser at denne vurderingen overlates i stor grad til tjenestepersonenes skjønn. På den andre siden er regelverket for selve avhøret mindre overlatt til skjønn. Her har barn særskilte rettigheter, som respondentene opplevde som utfordrende å huske. Barnet kan ha viktig informasjon, og dersom forklaringen ikke er sikret på korrekt måte, med de korrekte rettighetene, kan det få konsekvenser for straffesaken. Dette var noe respondentene forstod viktigheten av, og fortalte at de forhørte seg med jurist, kolleger, eller sjekket selv i KO:DE hvis de var usikre. Barnevernet er trukket frem som en god samarbeidspartner, som kan gi råd og avlaste patruljen med ivaretagelsen av barna.

Oppdrag med barn krever mye av politipatruljen, og ingen oppdrag eller barn er like. Det er ingen fasit i møter med barn, som gjør at politiet må tilpasse seg hver enkelt situasjon. Respondentene opplever at møtene med barn kan by på utfordringer, men ved å benytte seg av enkle kommunikasjonsstrategier og tilgjengelige hjelpemidler kommer de langt på vei.

5 Litteratur

5.1 Selvvalgt litteratur

- Edwardsen, O. (2019). *Politipatruljens møte med barn som lever med vold i hjemmet: En fenomenologisk studie av politipatruljens praksis* [NORD universitet]. (Kap. 3, 6, 7, 8: 172 sider)
- Edwardsen, O. & Berg, C. R. (2012). Oppdrag «husbråk». Med fokus på barnet. I P. Lagestad (Red.), *Kommunikasjon og konflikthåndtering : publikumsrettet arbeid i et politifaglig perspektiv*. Gyldendal akademisk. (18 sider)
- Kvelling, Ø. (2021). *Samtaler med barn og ungdom : medvirkning, kommunikasjon og metoder* (1. utgave. utg.). Fagbokforlaget. (Kap. 4, 5, 6, 7, 10: 64 sider)
- Lagestad, P. & Rønning, H. (2012). Å begrunne inngrep overfor publikum. I P. Lagestad (Red.), *Kommunikasjon og konflikthåndtering : publikumsrettet arbeid i et politifaglig perspektiv*. Gyldendal akademisk. (17 sider)
- Myklebust, T. & Holmboe, M. (2012). Kommunikasjon med barn i et polisiært perspektiv. I P. Lagestad (Red.), *Kommunikasjon og konflikthåndtering : publikumsrettet arbeid i et politifaglig perspektiv*. Gyldendal akademisk. (22 sider)
- Randa, A. F. K. (2016). *Silkehanske og knyttneve: en kvalitativ studie av polititjenestepersoners møter med voldsutsatte barn* [Høgskolen i Molde]. (76 sider)
- Ringheim, H. K. (2012). Kommunikasjon med psykisk syke. I P. Lagestad (Red.), *Kommunikasjon og konflikthåndtering : publikumsrettet arbeid i et politifaglig perspektiv*. Gyldendal akademisk. (26 sider)
- Øverlien, C. (2012). *Vold i hjemmet : barns strategier*. Universitetsforl. (Kap. 5: 32 sider)

Totalt: 427 sider

5.2 Litteraturliste

- Barnekonvensjonen. (1989). *FNs konvensjon om barnets rettigheter* Barne- og Familiedepartementet.
https://www.regjeringen.no/globalassets/upload/kilde/bfd/bro/2004/0004/ddd/pdfv/178931-fns_barnekonvensjon.pdf
- Barneombudet. (2009). *Å leve med vold i familien. Rapport fra Barneombudets ekspertgruppe med barn som har erfaring fra vold i familien.* Barneombudet.
<https://www.barneombudet.no/uploads/documents/Publikasjoner/Fagrappporter/A-lev-med-vold-i-familien.pdf>
- Barnevernloven. (1992). *Lov om barneverntjenester* (LOV-1992-07-17-100). Lovdata.
<https://lovdata.no/lov/1992-07-17-100>
- Barstad, H. N. & Glasø, K. H. (2021). *Kunnskapsbasert politiarbeid : teori og praksis* (1. utgave. utg.). Gyldendal.
- Bjerknes, O. T., Fahsing, I. A. & Bergum, U. (2018). *Etterforskning : prinsipper, metoder og praksis.* Fagbokforl.
- Brøste, I.-L. (2021). *Tilrettelagte avhør: En studie av avhørers forberedelser til førstegangs tilrettelagte avhør av barn som vitner og fornærmede* [Politihøgskolen].
- Dalen, M. (2011). *Intervju som forskningsmetode* (2. utg. utg.). Universitetsforl.
- Dalland, O. (2017). *Metode og oppgaveskriving* (6. utg. utg.). Gyldendal akademisk.
- Edvardsen, O. (2019). *Politipatruljens møte med barn som lever med vold i hjemmet: En fenomenologisk studie av politipatruljens praksis* [NORD universitet].
- Edvardsen, O. & Berg, C. R. (2012). Oppdrag «husbråk». Med fokus på barnet. I P. Lagestad (Red.), *Kommunikasjon og konflikthåndtering : publikumsrettet arbeid i et politifaglig perspektiv.* Gyldendal akademisk.
- Grønmo, S. (2016). *Samfunnsvitenskapelige metoder* (2. utg. utg.). Fagbokforl.
- Johannessen, A., Christoffersen, L. & Tufte, P. A. (2021). *Introduksjon til samfunnsvitenskapelig metode* (6. utgave. utg.). Abstrakt forlag.
- Kvello, Ø. (2021). *Samtaler med barn og ungdom : medvirkning, kommunikasjon og metoder* (1. utgave. utg.). Fagbokforlaget.
- Lagestad, P. (2012). *Kommunikasjon og konflikthåndtering : publikumsrettet arbeid i et politifaglig perspektiv.* Gyldendal akademisk.

- Lagestad, P. & Rønning, H. (2012). Å begrunne inngrep overfor publikum. I P. Lagestad (Red.), *Kommunikasjon og konflikthåndtering : publikumsrettet arbeid i et politifaglig perspektiv*. Gyldendal akademisk.
- Larsen, N. M. L. (2017). Konflikthåndtering. I J. M. Phelps, N. M. L. Larsen & M. Singh (Red.), *Kommunikasjon og konflikthåndtering i operativt politiarbeid : sosialpsykologiske perspektiver*. Universitetsforl.
- Lie, E. M. (2015). *I forkant : kriminalitetsforebyggende politiarbeid* (2. utg. utg.). Gyldendal akademisk.
- Myklebust, T. & Holmboe, M. (2012). Kommunikasjon med barn i et polisiært perspektiv. I P. Lagestad (Red.), *Kommunikasjon og konflikthåndtering : publikumsrettet arbeid i et politifaglig perspektiv*. Gyldendal akademisk.
- Paulsen, J. E. (2017). Legitimitet, etikk og prosessrettferdighet. I J. M. Phelps, N. M. L. Larsen & M. Singh (Red.), *Kommunikasjon og konflikthåndtering i operativt politiarbeid : sosialpsykologiske perspektiver*. Universitetsforl.
- Phelps, J. M., Carlquist, E. & Gillespie, A. (2017). God kommunikasjon i operativt politiarbeid: å lytte, forstå og respondere. I J. M. Phelps, N. M. L. Larsen & M. Singh (Red.), *Kommunikasjon og konflikthåndtering i operativt politiarbeid : sosialpsykologiske perspektiver*. Universitetsforl.
- Politidirektoratet. (2020). *PBS I: Politiets beredskapssystem del I : retningslinjer for politiets beredskap*. Politidirektoratet. https://www.politiet.no/globalassets/05-om-oss/03-strategier-og-planer/pbsi.pdf?fbclid=IwAR217J974cxy05QDFF_-9eu0KSfxwtb7_K_My3EcoF3fcPU8sU0e1Xjr40
- Politi-loven. (1995). *Lov om politiet* (LOV-1995-08-04-53). Lovdata. <https://lovdata.no/lov/1995-08-04-53>
- QSR International Pty Ltd. (2022). *NVivo* (Versjon Release 1.6.1). <https://download.qsrinternational.com/Software/NVivo/NVivo.x64.exe>
- Randa, A. F. K. (2016). *Silkehanske og knyttneve: en kvalitativ studie av polititjenestepersoners møter med voldsutsatte barn* [Høgskolen i Molde].
- Riksadvokaten. (2015). *Tilrettelagte avhør - Direktiver og retningslinjer* (3/2008) [Rundskriv]. <https://www.riksadvokaten.no/wp-content/uploads/2017/09/Rundskriv-2008-3-Familievold.pdf>
- Ringheim, H. K. (2012). Kommunikasjon med psykisk syke. I P. Lagestad (Red.), *Kommunikasjon og konflikthåndtering : publikumsrettet arbeid i et politifaglig perspektiv*. Gyldendal akademisk.

- Scavenius, E. (2017). Kommunikasjon og konflikthåndtering - kunst eller vitenskap? Refleksjoner fra en krise- og gisselforhandler. I J. M. Phelps, N. M. L. Larsen & M. Singh (Red.), *Kommunikasjon og konflikthåndtering i operativt politiarbeid : sosialpsykologiske perspektiver*. Universitetsforl.
- Singh, M. & Simensen, T. K. (2017). Kommunikasjon i politioppdrag. I J. M. Phelps, N. M. L. Larsen & M. Singh (Red.), *Kommunikasjon og konflikthåndtering i operativt politiarbeid : sosialpsykologiske perspektiver*. Universitetsforl.
- Straffeprosessloven. (1981). *Lov om rettergangsmåten i straffesaker* (LOV-1981-05-22-25). Lovdata. <https://lovdata.no/lov/1981-05-22-25>
- Thagaard, T. (2018). *Systematikk og innlevelse : en innføring i kvalitative metoder* (5. utg. utg.). Fagbokforl.
- Øverlien, C. (2012). *Vold i hjemmet : barns strategier*. Universitetsforl.

6 Vedlegg

6.1 Vedlegg 1 – Godkjenning NSD

Vurdering

Skriv ut

Referansenummer
980505

Prosjekttittel
Generalistens møte med barn i akutte situasjoner

Behandlingsansvarlig institusjon
Polithøgskolen

Prosjektansvarlig (vitenskapelig ansatt/veileder eller stipendiat)

Type prosjekt
Studentprosjekt, bachelorstudium

Kontaktinformasjon, student

Prosjektperiode
01.10.2021 - 25.04.2022

Vurdering (1)

08.09.2021 - Vurdert

Det er vår vurdering at behandlingen av personopplysninger i prosjektet vil være i samsvar med personvernlovgivningen så fremt den gjennomføres i tråd med det som er dokumentert i meldeskjemaet med vedlegg den 08.09.2021, samt i meldingsdialogen mellom innmelder og NSD. Behandlingen kan starte.

DEL PROSJEKTET MED PROSJEKTANSVARLIG

For studenter er det obligatorisk å dele prosjektet med prosjektansvarlig (veileder). Del ved å trykke på knappen «Del prosjekt» i menylinjen øverst i meldeskjemaet. Prosjektansvarlig bes akseptere invitasjonen innen en uke. Om invitasjonen utløper, må han/hun inviteres på nytt.

TYPE OPPLYSNINGER OG VARIGHET

Prosjektet vil behandle alminnelige kategorier av personopplysninger frem til 25.04.2022.

LOVLIG GRUNNLAG

Prosjektet vil innhente samtykke fra de registrerte til behandlingen av personopplysninger. Vår vurdering er at prosjektet legger opp til et samtykke i samsvar med kravene i art. 4 og 7, ved at det er en frivillig, spesifikk, informert og utvetydig bekreftelse som kan dokumenteres, og som den registrerte kan trekke tilbake.

Lovlig grunnlag for behandlingen vil dermed være den registrertes samtykke, jf. personvernforordningen art. 6 nr. 1 bokstav a.

TAUSHETSPLIKT

Vi forutsetter at dere ikke innhenter opplysninger som er taushetsbelagt.

PERSONVERNPRINSIPPER

NSD vurderer at den planlagte behandlingen av personopplysninger vil følge prinsippene i personvernforordningen om:

- lovlighet, rettferdighet og åpenhet (art. 5.1 a), ved at de registrerte får tilfredsstillende informasjon om og samtykker til behandlingen
- formålsbegrensning (art. 5.1 b), ved at personopplysninger samles inn for spesifikke, uttrykkelig angitte og berettigede formål, og ikke behandles til nye, uforenlige formål
- dataminimering (art. 5.1 c), ved at det kun behandles opplysninger som er adekvate, relevante og nødvendige for formålet med prosjektet
- lagringsbegrensning (art. 5.1 e), ved at personopplysningene ikke lagres lenger enn nødvendig for å oppfylle formålet

DE REGISTRERTES RETTIGHETER

Så lenge de registrerte kan identifiseres i datamaterialet vil de ha følgende rettigheter: innsyn (art. 15), retting (art. 16), sletting (art. 17), begrensning (art. 18), og dataportabilitet (art. 20).

NSD vurderer at informasjonen om behandlingen som de registrerte vil motta oppfyller lovens krav til form og innhold, jf. art. 12.1 og art. 13.

Vi minner om at hvis en registrert tar kontakt om sine rettigheter, har behandlingsansvarlig institusjon plikt til å svare innen en måned.

FØLG DIN INSTITUSJONS RETNINGSLINJER

NSD legger til grunn at behandlingen oppfyller kravene i personvernforordningen om riktighet (art. 5.1 d), integritet og konfidensialitet (art. 5.1 f) og sikkerhet (art. 32).

Ved bruk av databehandler (spørreskjemaleverandør, skylagring eller videosamtale) må behandlingen oppfylle kravene til bruk av databehandler, jf. art 28 og 29. Bruk leverandører som din institusjon har avtale med.

For å forsikre dere om at kravene oppfylles, må dere følge interne retningslinjer og/eller rådføre dere med behandlingsansvarlig institusjon.

MELD VESENTLIGE ENDRINGER

Dersom det skjer vesentlige endringer i behandlingen av personopplysninger, kan det være nødvendig å melde dette til NSD ved å oppdatere meldeskjemaet. Før du melder inn en endring, oppfordrer vi deg til å lese om hvilke type endringer det er nødvendig å melde:

<https://www.nsd.no/personverntjenester/fylle-ut-meldeskjema-for-personopplysninger/melde-endringer-i-meldeskjema>. Du må vente på svar fra NSD før endringen gjennomføres.

OPPFØLGING AV PROSJEKTET

NSD vil følge opp ved planlagt avslutning for å avklare om behandlingen av personopplysningene er avsluttet.

Lykke til med prosjektet!

6.2 Vedlegg 2 – Informasjonsskriv

Vil du delta i forskningsprosjektet «Hvilke erfaringer har politiets operative tjenstepersoner i sine møter med barn i akutte situasjoner?»

Dette er et spørsmål til deg om å delta i et forskningsprosjekt hvor formålet er å undersøke operative polititjenstepersoners erfaringer med å møte barn i akutte oppdrag. I dette skrevet gir vi deg informasjon om målene for prosjektet og hva deltakelse vil innebære for deg.

Prosjektets formål

Barn er et vanlig innslag i politiets møte med publikum. Polititjenstepersoner kan møte barn i alle typer ordensoppdrag, og i flere oppdrag må barn avhøres på stedet. Det fins mye forskning rundt barn i etterforskningen, inkludert avhør av barn i tilrettelagte avhør. Avhør av barn er blitt en egen spesialistutdanning, men likevel kan situasjonen kreve at barna avhøres på stedet, i forkant av tilrettelagte avhør. Derfor ønsker vi å undersøke hvilke erfaringer generalistene gjør seg i møte med barn.

Hensikten med prosjektet er å intervju operative polititjenstepersoner om deres erfaringer med å avhøre barn som er involvert i akutte oppdrag. Vi ønsker ikke å evaluere dine ferdigheter eller din kompetanse på området, men å undersøke temaer som for eksempel hvilke utfordringer du møter på, og hva du mestrer i møte med barna.

Hvem er ansvarlig for forskningsprosjektet?

Politihøgskolen (PHS), er ansvarlig institusjon for prosjektet. Hovedveileder er [REDACTED] (Emnekontakt bacheloroppgave), og studentene som gjennomfører prosjektet er oss, [REDACTED] og [REDACTED].

Hvorfor får du spørsmål om å delta?

Vi studerer ved Politihøgskolen i Oslo, og har av praktiske årsaker ønsket å intervju tjenstepersoner lokalt. Vi har erfaring med Oslo som distrikt og mener operative mannskaper i Oslo med sin oppdragsmengde kan bidra med innsikt som belyser problemstillingen vår.

Vi ønsker å rekruttere 4-6 tjenstepersoner, som har erfaring med avhør av barn i ulike aldersgrupper, både små og store barn. Forespørselen og dette informasjonsskrivet har blitt sendt til politistasjoner i Oslo via stasjonens avsnittsledere som vi kontaktet på telefon og e-post.

Vi har bedt avsnittslederne forhøre seg på avsnittet om interesserte deltakere til prosjektet, og deretter viderefordre din kontaktinformasjon til oss.

Hva innebærer det for deg å delta?

Hvis du ønsker å delta i prosjektet innebærer det ett personlig intervju med oss som varer ca. én time. Vi er fleksible med hensyn til tid og sted for intervjuet, og vi kan gjerne reise til ditt tjenestested eller gjennomføre intervjuet på Politihøgskolen i Slemdalsveien 5, 0369 Oslo. I forkant av intervjuet vil du motta dette informasjonsskrivet og det vedlagte skjemaet for samtykkeerklæring på mail. Det samme skjemaet vil vi ha tilgjengelig ved intervjuet for signering. Vi vil ta lydopptak av intervjuet og transkribere det senere, samt skriftlige notater der det trengs. Se lengre ned i informasjonsskrivet for informasjon om hvordan vi ivaretar ditt personvern.

Det er frivillig å delta

Det er frivillig å delta i prosjektet. Hvis du velger å delta, kan du når som helst trekke samtykket uten å

oppgi noen grunn. Alle dine personopplysninger vil da bli slettet. Det vil ikke ha noen negative konsekvenser for deg hvis du ikke vil delta eller velger å trekke deg etter først å ha samtykket.

Ditt personvern – hvordan vi oppbevarer og bruker dine opplysninger

Vi vil bare bruke opplysningene om deg til de formålene vi oppgir i dette skrevet. Vi behandler opplysningene konfidensielt og i samsvar med personvernregelverket.

Du vil ikke bli omtalt med navn eller andre personopplysninger som direkte eller indirekte kan peke mot deg som person i oppgaven. Kontaktinformasjon som brukes for å avtale tid og sted for intervju vil bli oppbevart på privat pc eller telefon, som alle har aktivert kryptering og passordbeskyttelse.

Intervjuene vil bli spilt inn på diktafon og deretter overført på to minnepinner. Minnepinnene vil krypteres og lagres i låsbare skap. Det er bare de to ansvarlige studentene som vil ha tilgang til skapene og passord for å de-kryptere minnepinnene. Lydfilene på diktafonen vil slettes fra diktafonen så snart filene er overført til minnepinnene og kryptert.

Det vil bli benyttet datamaskiner som ikke er tilknyttet internett så lenge de krypterte minnepinnene er koblet til datamaskinen og lydfilene behandles.

Vi vil transkribere intervjuene til bokmål og omskrive/fjerne eventuelle ord og formuleringer som vil kunne identifisere deg som person. Du vil få tilbud om å lese gjennom den dataen som omhandler deg og godkjenne anonymiseringen før vi publiserer oppgaven. Du vil også få muligheten til å lese gjennom oppgaven før publisering.

Hva skjer med opplysningene dine når vi avslutter forskningsprosjektet?

Opplysningene anonymiseres når prosjektet avsluttes/oppgaven er godkjent; etter planen i april 2022.

Etter at prosjektet er ferdigstilt vil all korrespondanse, samt informasjon om deg og din deltakelse i prosjektet bli slettet. Lydfilene på minnepinnene vil slettes og minnepinnene formateres.

Hva gir oss rett til å behandle personopplysninger om deg?

Vi behandler opplysninger om deg basert på ditt samtykke.

På oppdrag fra Politihøgskolen har NSD – Norsk senter for forskningsdata AS vurdert at behandlingen av personopplysninger i dette prosjektet er i samsvar med personvernregelverket.

Dine rettigheter

Så lenge du kan identifiseres i datamaterialet, har du rett til:

- innsyn i hvilke opplysninger vi behandler om deg, og å få utlevert en kopi av opplysningene
- å få rettet opplysninger om deg som er feil eller misvisende
- å få slettet personopplysninger om deg
- å sende klage til Datatilsynet om behandlingen av dine personopplysninger

Hvis du har spørsmål til studien, eller ønsker å vite mer om eller benytte deg av dine rettigheter, ta kontakt med:

- Politihøgskolen ved hovedveileder [REDACTED]
- Ansvarlig student [REDACTED] og [REDACTED]
- Vårt personvernombud: Norsk Senter for Forskningsdata (NSD)

Hvis du har spørsmål knyttet til NSD sin vurdering av prosjektet, kan du ta kontakt med:

- NSD – Norsk senter for forskningsdata AS på epost (personverntjenester@nsd.no) eller på telefon: 55 58 21 17.

Med vennlig hilsen

[REDACTED]

Hovedveileder

[REDACTED]

Student

[REDACTED]

Student

6.3 Vedlegg 3 - Samtykkeerklæring

Samtykkeerklæring til personlig intervju

«Hvilke erfaringer har politiets operative tjenestepersoner i sine møter med barn i akutte situasjoner?»

- Prosjektansvarlige studenter: [redacted] og [redacted]
Bachelorstudenter ved Politihøgskolen, Slemdalsveien 5, 0369 Oslo.
[redacted]
- Hovedveileder: [redacted]
Emnekontakt for bacheloroppgaven
- Prosjektslutt: Utgang april 2022
- Formål: Prosjektet skal gjennom personlige intervju undersøke hvilke erfaringer og tanker operative polititjenestepersoner har i møte med barn i akutte situasjoner, samt i avhørssituasjonen hvor barn avhøres på stedet («PPS-avhør»).
- Personvern og taushetsplikt: Politihøgskolens personvernombud er Nasjonalt Senter for Forskningsdata («NSD»). Prosjektet er meldt til NSD for vurdering og tillatelse til å gjennomføre datainnsamling gjennom intervju er innhentet.
- Deltakelse i prosjektet er basert på frivillighet. Hver enkelt deltaker kan trekke tilbake sitt samtykke uten begrunnelse under hele prosjektets forløp.
- Ansvarlige studenter er underlagt taushetsplikt via Politihøgskolen. All innsamlet data vil behandles konfidensielt. Opplysningene vil bare brukes til det formål som er beskrevet ovenfor, og vil ikke bli utlevert til andre.
- Ingen personopplysninger vil kunne knyttes til enkeltpersoner i den ferdige oppgaven.
- Jeg har mottatt og forstått informasjon om prosjektet «Generalistens møte med barn i akutte situasjoner» og har fått anledning til å stille spørsmål.
 - Jeg er kjent med at deltakelse er frivillig, at jeg kan be om å få slettet de opplysninger som er knyttet til meg når som helst frem til prosjektet er avsluttet.
 - Jeg er kjent med at opplysninger ikke vil brukes til andre formål enn det som er oppgitt over, og at opplysningene vil slettes etter avsluttet prosjekt.
 - Jeg samtykker til å delta i personlig intervju som dokumenteres på lyd.
 - Jeg samtykker til at mine opplysninger og lydfilen behandles frem til prosjektet er avsluttet

(Signert av prosjektdeltaker, dato/sted)

6.4 Vedlegg 4 - Intervjuguide

INTERVJUGUIDE

Problemstilling

«Hvilke erfaringer har politiets operative tjenstepersoner i sine møter med barn i akutte situasjoner?»

Tema/forsknings-spørsmål	Intervjuspørsmål	Evt. Oppfølgingsspørsmål
Introduksjon	<p>Rolleavklaring (sekretær/moderator).</p> <p>Kom gjerne med eksempler når du snakker.</p> <p>Vi skal ikke kontrollere ferdigheter eller kunnskaper. Undersøke erfaringer i møte med barn i akutte situasjoner.</p> <p>Respondentenes taushetsplikt og instruksjon om å unngå tredjepersoner.</p> <p>Planen for intervjuet, opptak av lyd, samtykke.</p> <p>Spørsmål før vi begynner?</p>	
Bakgrunns-informasjon	<p>Hvor lenge har du jobbet på patrulje? Hvilke andre avdelinger/distrikter har du jobbet?</p> <p>Har du erfaringer med barn fra før, utenfor politiet? Privat/jobb? Alder?</p>	
Generelle spørsmål	<p>Fortell om dine erfaringer med møte med barn i akutte situasjoner?</p> <p>Hvilke utfordringer ser du i denne type oppdrag?</p> <p>Fortell om ting du mester i denne type oppdrag?</p>	<p>Hva gjøres for å imøtekomme utfordringene?</p>

<p>Kommunikasjon med barn</p>	<p>Fortell om hvordan du kommuniserer med barn i oppdrag? (Også nonverbal)</p> <p>Kan du gi eksempler på faktorer som gjør at kommunikasjonen går bra? Kan du gi eksempler på faktorer som gjør at kommunikasjonen går dårlig?</p>	<p>Hva er grunnen til at du gjør det slik?</p> <p>Hva er grunnen til at det går bra?</p> <p>Hva betyr dårlig for deg? Hva er grunnen til at det går dårlig?</p>
<p>Formaliteter og regelverk</p>	<p>Hvordan vil du vurdere din kompetanse rundt regler og formaliteter relatert til barn?</p> <p>Fortell om dine erfaringer med taushetsplikt i oppdrag som har med barn å gjøre.</p> <p>I hvilke oppdrag velger du å avhøre et barn formelt på stedet og når velger du å ikke gjøre det formelt?</p>	<p>Hvis utfordringer: Hva gjør du for å imøtekomme disse utfordringene? (På stedet/ellers)</p> <p>Hvordan spiller taushetsplikten inn i oppdrag med barn?</p> <p>Hvorfor? Hvorfor ikke?</p>
<p>Utdanning og kompetanse</p>	<p>Fortell om din utdanning og trening på møte med barn i akutte situasjoner</p> <p>Hva er dine erfaringer med ulike hjelpemidler i relasjon til barn?</p> <p>Fortell om dine erfaringer med andre etater og avdelinger i møte med barn.</p>	<p>KODE, sjekklister, erfaringslæring</p>
<p>Avslutning</p>	<p>Er det noe vi ikke har spurt om som du tenker kan være relevant eller vil ta opp?</p> <p>Hvordan synes du dette var?</p> <p>Hva kunne du tenkt at vi gjorde annerledes til neste intervju?</p> <p>Ønsker du å lese gjennom transkripsjonen for å sjekke anonymiseringen?</p>	<p>Undersøke om personen fikk bidratt slik han/hun ønsket selv.</p>

EVALUERINGSSKJEMA

Tema	Kommentar
Hvor komfortabel var personen? Ensformige svar, øyekontakt, initiativ, kroppsholdning, gester, argumenterer og retter hvis de føler seg misforstått, ber om mer tid (Thagaard s. 104)	
Tanker rundt forskerens posisjon (kjønn, maktforhold, sted, bekledning, alder, og student/ikke student).	
Hva betyr intervjuet for personene? Har de noe å vinne eller å tape? Personlig tilknytning eller risiko rundt temaet?	
Reaksjoner på spørsmål eller tema. Vurdere hvordan kroppsspråk og ansiktsuttrykk kan supplere det som er blitt sagt	
Hvordan synes vi intervjuet gikk?	
Oppsummere vårt inntrykk av intervjuet. Våre egne følelser og reaksjoner? Noe vi bet oss merke i? Noe vi reagerte på, noe vi ikke ønsket å høre, noe vi ønsket å høre? Unngikk vi å spørre om noe? Fokuserte vi for mye på noe? Hvordan fremstod vi overfor personene?	